

**NOTÍCIES D'ESCULTORS
SETCENTISTES AVEÏNATS
A CONSTANTÍ**

Salvador-J. Rovira i Gómez

La investigació dels protocols notariaus reusencs servats a l'Arxiu Històric de Tarragona, ens ha permès de localitzar de manera fortuïta una sèrie de notícies referides a escultors aveïnats a Constantí durant el segle XVIII. Concretament, fan referència a Antoni Ochando, Josep Nogués, Gabriel i Ramon Guàrdia i Feliu Massó.

ANTONI OCHANDO

Antoni Ochando, com és ben sabut, era aragonès⁽¹⁾ i vingué a Constantí, l'any 1747, per tal de realitzar el retaule de l'altar major de l'església parroquial de Sant Feliu⁽²⁾. El fet tingué transcendència ja que s'hi aveïnà i obrí un taller d'escultura del qual, entre d'altres, sortiren els retaules del Roser, de Riudecols (1753) i Riudecanyes (1770)⁽³⁾; la caixa de l'orgue de Constantí⁽⁴⁾ i el retaule de l'altar major de l'església del convent carmelità de la Puríssima Concepció de Reus.

La nostra aportació al coneixement d'Ochando i de la seva obra es refereix, precisament, al retaule reusenc, el contracte del qual fou establert, el 26 de juliol del 1753, a Reus, davant del notari Gay; hom convingué que l'escultor, per la seva feina, cobraria 825 lliures, quantitat que no percebé fins el gener del 1763⁽⁵⁾.

Podem afirmar que Ochando, del 1753 al 1763, tingué la seva residència a Constantí.

(1) Joan-Ramon Triadó: *L'època del Barroc, s. XXII-XVIII*, Barcelona (Edicions 62), 1984, p. 186.

(2) Referent a Ochando i el seu treball en aquest retaule, vegeu Mercè Vidal i Solé, *Notes complementàries sobre l'església de Constantí. Els retaules barrocs i els seus autors*, «Estudis de Constantí», 5 (1989), pp. 131-147.

(3) Joan-Ramon Triadó, op. cit., p. 186.

(4) Mercè Vidal i Solé, op. cit., p. 139.

(5) AHT = (Arxiu Històric de Tarragona) Man.-Not., 4823, f. 35.

JOSEP NOGUÉS

D'aquest escultor, veí de Constantí, posseïm dues notícies, referides, l'una, a la seva feina d'escultor i l'altra, a la seva família.

En primer lloc, direm que el 13 de desembre del 1779 es reuní a Reus amb Josep Cardona, Josep Clariana i Josep Pàmies, comissionats del gremi de paraires, i amb l'argenter Francesc Ballester, per tractar la construcció d'un retaule per a la tercera capella de l'església prioral. Hom acordà que el retaule restaria enllestit dins el termini d'un any i mig, comptant a partir del Nadal del 1779, i que Nogués, per la seva feina d'escultor, rebria 900 lliures⁽⁶⁾.

La notícia familiar fa referència a Antoni Nogués, fill de Josep, col·locat pel seu pare, el 9 de maig del 1796 i per un termini de cinc anys, d'aprenent amb Joan Foguet, fuster de Reus⁽⁷⁾. Si tenim en compte la proximitat que aleshores existia entre el treball d'escultor i de fuster, és lícit preguntar-se si Antoni Nogués, amb el temps, no arribà també a ser escultor com el seu pare.

GABRIEL GUÀRDIA

Aquest escultor, com se sap, fou l'autor, els anys setanta, del retaule del Roser, de l'església parroquial de Constantí⁽⁸⁾.

La nostra aportació, pel que fa a Gabriel Guàrdia, consisteix a assegurar que, l'any 1782, era regidor de Constantí la qual cosa, sens dubte, garanteix la seva total vinculació a la vila si és que no hi va néixer⁽⁹⁾.

RAMON GUÀRDIA

La informació que tenim de Ramon Guàrdia (ignorem si era germà de Gabriel) no es refereix a la seva professió d'escultor sinó a l'adquisició, el 4 d'abril del 1791, a carta de gràcia i per 350 lliures, d'una vinya, amb algunes oliveres, de 2.600 ceps, que formava part del mas de Bové, situat a la partida de Sant Ramon, propietat del reusenc Josep de Miró i Bové.

El fet que la finca fos posseïda pels hereus d'Andreu Guàrdia, germà de Ramon, el 13 d'agost del 1793, data en què fou retornada als Miró, ens fa pensar en dues possibilitats: (a) la propietat fou cedida per Ramon a Andreu, i (b) Ramon morí entre el 4 d'abril del 1791 i el 13 d'agost del 1793, deixant la finca al seu germà Andreu⁽¹⁰⁾.

(6) Vegeu l'apèndix documental.

(7) AHT. Man.-Not., 5186, s/f.

(8) Mercè Vidal, op. cit., p. 136.

(9) AHT. Man.-Not., 5155, f. 31.

(10) AHT. Man.-Not., 5171, f. 309.

FELIU MASSÓ

No sabem si arribà a ser escultor, però el que tingués dos anys d'experiència en l'ofici (adquirits a Tarragona) quan, el 17 de juliol del 1765, el seu pare, Feliu Massó, pagès de Constantí, el posà d'aprenent amb l'escultor Josep Vila, de Reus⁽¹¹⁾, ens fa pensar que, tal volta sí que ho esdevingué amb el temps⁽¹²⁾.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Contracte de retaule entre l'escultor Josep Nogués i els representants del gremi de paraires de Reus.

A.H.T. = (Arxiu Històric de Tarragona). Man.-Not. 5087, fs. 719-720.

En la vila de Reus del Camp y Archebisbat de Tarragona, als tretse dias del mes de Desembre del any del naixament del Señor de Mil Setcents Settanta y nou. Devant de mi lo notari y testimonis avall escrits, comparegueren personalment Joseph Nogués, escultor de la vila de Constantí, de una part, y los señors Joseph Cardona, Joseph Clariana y Joseph Pàmies, com a comissionats per lo insfrit efecte del Gremi de Perayres de esta vila, com de son nombrament consta ab deliberació celebrada per lo mateix Gremi als set dias del pròxim passat mes de Novembre, y lo señor Franco, Ballester, argenter de la present vila de part altre, los quals sobre la nova construcció de un retaule fahedor per lo sobredit señor Nogués en la tercera capella de la parroquial iglesia de la referida vila de esculturà y plantarlo en ella, se ha pactat y convingué lo següent:

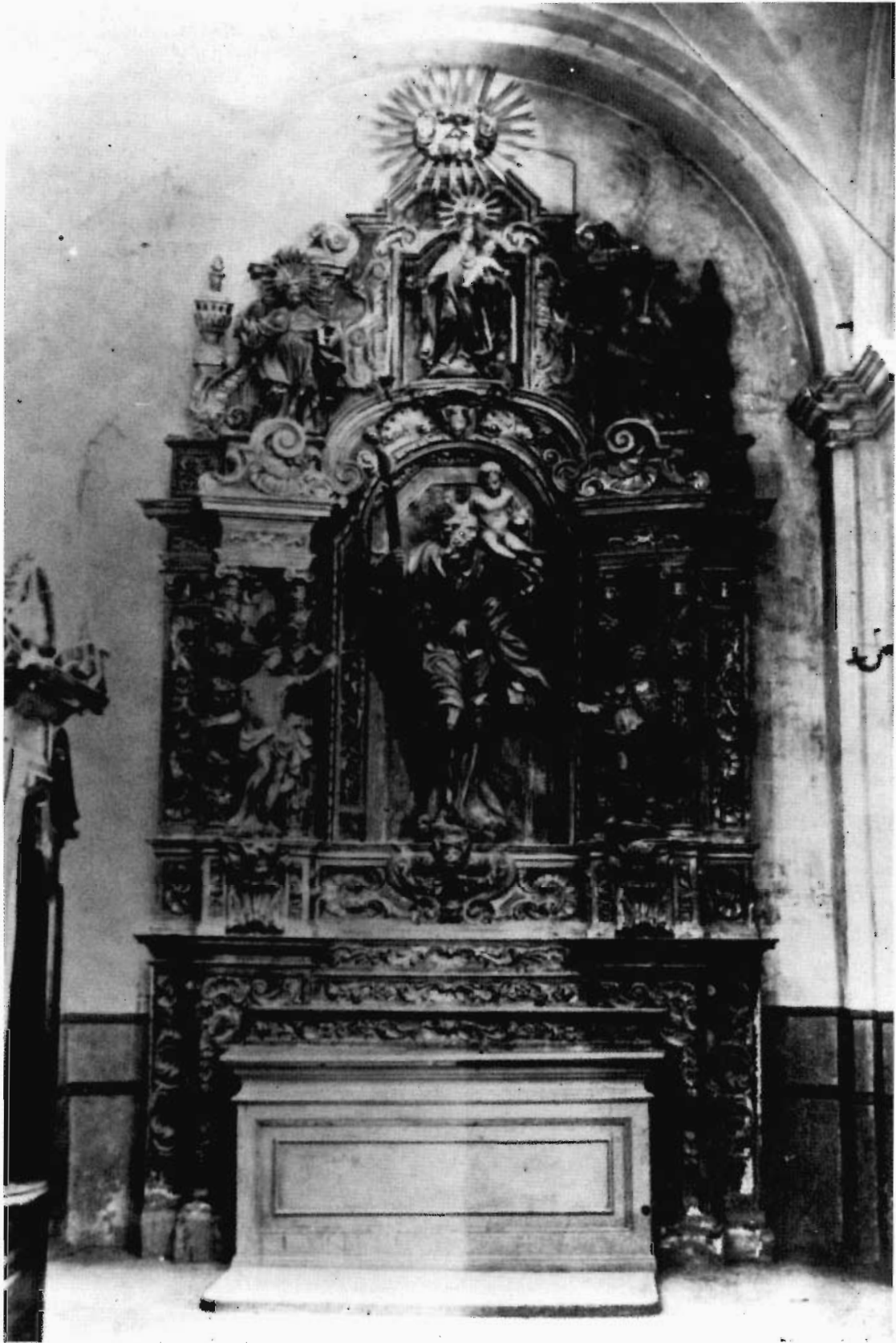
Primerament lo sobredit señor Joseph Nogués dins lo termini de un any y mitg, contador del dia o festa de Nadal pròxim y primer vinent en avant, fer construhir y plantar, segons reglas del art de escultura y ab lo primor que requereix la obra, lo retaule ab lo camaril de Nostra Señora de les Mercès y San Miquel Archangel y ab las figuras y relleus que van figurats y conté la planta del expressat retaule, firmada y rubricada per los Señors Comisionats, Ballester y Nogués, y a més del que conté la sobredita planta, promet fer construhir y plantar en son degut lloch las cosas següents. Primo una creu ab sa peaña ab son corresponent Sanchristo y un loch de sacras treballades de escultura corresponents a dit retaule.= Item sis candeleros descultura treballats com los de la casa de dit señor Ballester.= Item dos esclaus als peus de Maria Santíssima de la Mercès de sis palms de alt cada un ab son corresponent candelero.= Item un àngell a cada costat de dita capella per tenir les dos llantias conforme las de la capella del Roser de dita Parròquia.= Item a la part superior de dita capella y al mig de ella un àngell ab una targe y un lletrero a las mans.= Item dos calaixos tant grans com pugan ser als costat de la mesa de dit retaule.= Item deurà guarnir lo dit camaril de

(11) Pel que fa a Josep Vila, podeu veure Salvador-J. Rovira, *Notícies de dos artistes reusencs que treballaren a l'església parroquial d'Altafulla*, «Estudis Altafullencs», 14 (1990), pp. 19-21.

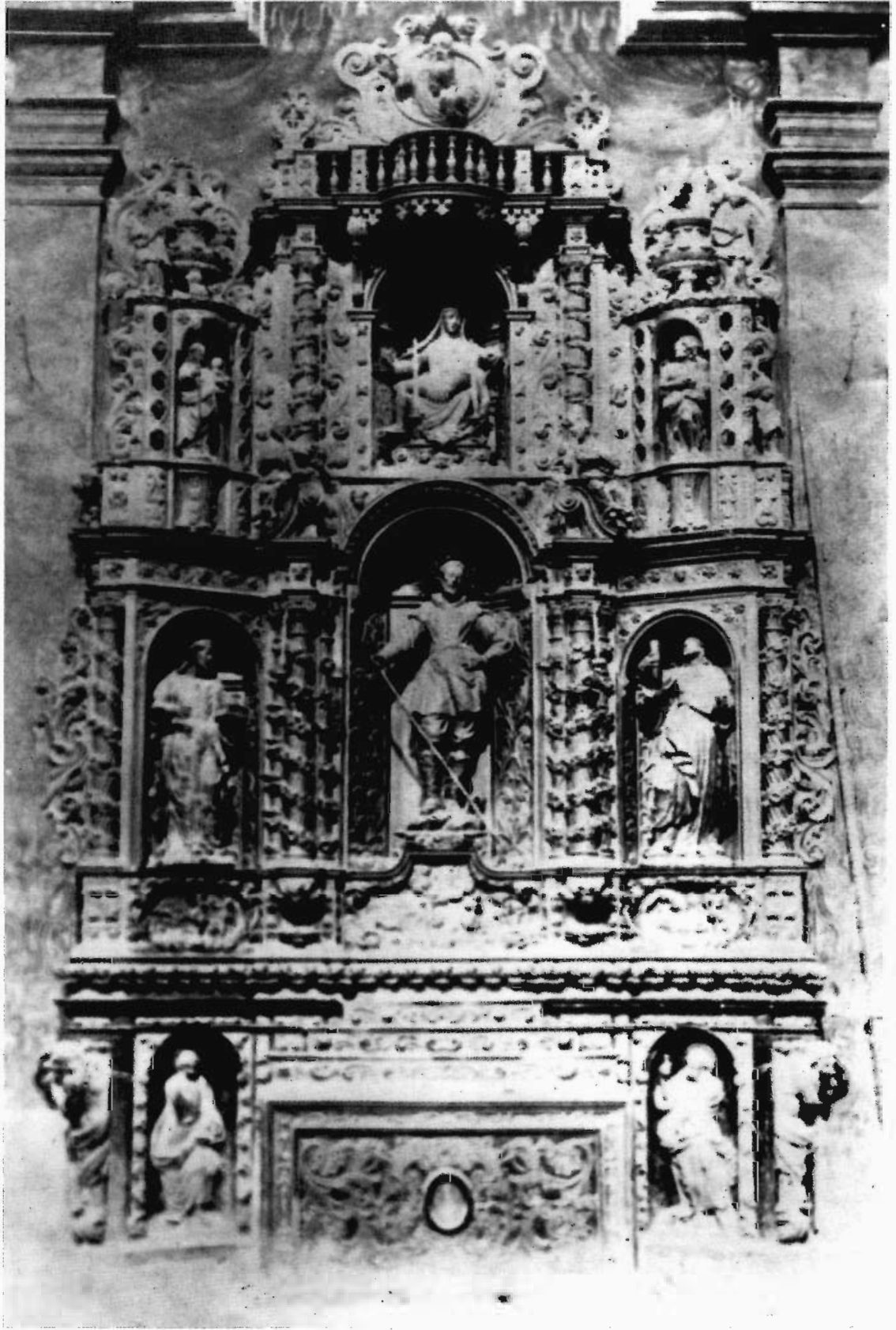
(12) AHT. Man.-Not., 5072, f. 197v.

fusta ab un poch de talla ahont corresponguia.= Item y finalment deurà dit señor Nogués posar ulls de vidre en las figuras de Maria Santíssima del camaril, a la de San Miquel de demunt del camaril y a las de San Joan y San Vicens de Paul de las dels colaterals.= Item també serà de la obligació de dit señor Nogués lo posar en dit retaule fusta de albe bona y seca, com també de fer la figura de San Miquel de la alsada de nou pams y mitg y las de San Joan y San Vicens de Paul de set pams y que la de Maria Santíssima de les Mercès dega tenir tota la alsada que permetia la del camaril, y totas las demás figuras del Pare Etern, Serefins y demás la que los corresponguia ab los relleus, talla y demás, que manifesta dita planta y requireis dita obra, tot treballat, asentat y plantat ab lo major primor.= Item que lo dit retaule en contient de ser finit dega ser visurat per tres experts nombradors un per dit señor Nogués, lo altre per los dits señors Ballester y comissionats y lo altre per lo Magch. Batlle de esta Vila, y per lo cas de no ser treballat lo dit retaule conforme manifesta la dita planta y ab lo primor y reglas de bon escultor o bé de trobase en ell alguna falla, tant de ser poch descarnades les figures, falta de alsada o relleu, talla o altra falta, en est cas deurà dit Sor. Nogués recompondrer aquella falta o faltas que resultian de dita visura dins lo termini de dos mesos contadors del dia de dita visura en avant, y en cas de no executaro dins dit termini podran dits señors Ballester y comissionats fero recompondrer per lo mestre que los aparexerà a danis y gastos de dit señor Nogués, que podran satisfacer de part del preu que més avall se expresarà, y en cas de denegarse o be dit señor Nogués o bé dots señors Ballester y comissionats en ellegir expert, en est cas deuran ellegirse per lo dit Magch. Batlle y deurà estarse al que aquells declararan sens poderse apartar uns ni altres del declarat per aquells y posarse seguidament en deguda execució.= Item per lo cas que los dits señors Ballester y comissionats vulguessen millorar lo sobredit retaule o bé innovar en ell alguna cosa, los serà facultatiu pagant a dit señor Nogués a proporció aquell treball més que se haurà de fer a dit retaule.

Item los dits señors Joseph Clariana, Joseph Pàmies y Joseph Cardona, comissionats sobredits, y lo expresat señor Franco. Ballester prometen donar y pagar per lo preu de dit retaule y demás cosas sobreditas al mencionat señor Joseph Nogués, nou centes lliures moneda Barnsa. pagadoras quatre centees y sinquanta per lo referit señor Ballester a saber: cent sinquanta lliures per tot lo mes de febrer pròxim y primer vinent.= Cent sinquanta lliures en continènt de ser finit plantat y visurat lo dit retaule y las restants cent sinquanta lliures de dit dia a un any y entonses pròxim vinent y las restants quatre centes sinquanta lliures pagadoras per dit Gremi ab esta forma: quarant lliures lo dia primer de maig pròxim y primer vinent y així cada mitg any iguals quarante lliures comensant a fer la primera paga de dit dia primer de maig a mitg any y així consecutivament fins a la íntegra satisfacció de dita quantitat. Tot lo que los sobre dits señors contrahents respectivament prometen attendre y cumplir sens dilació ni excusa alguna ab lo acostumat salari de pror. y ab restitució y esmena de tots danis, gastos, interesos y despesas que per rahó del preu se ocasionaran. Per qual cumpliment obligan la una part a la altre a saber: los referits señors Nogués y Ballester tots sos béns, mobles e immobles presents y venidors y los dits señors comisionats tots los béns y reddits de dit Gremi, mobles e immobles presents y veniders, no empero los seus propis per tractar negoci ageno. Renuncian a qualsevol lley y dret espesial y general de son favor y a lo general del dret en forma (...).

Antic altar de Sant Cristòfol (segle XVIII)

Antic altar de Sant Isidre (segle XVIII)